

pisów bhp (dotyczących przewidzianego projektem budowlanym przeznaczenia pomieszczeń pracy), które dały podstawę do zgłoszenia **7 533 uwag**.

Inspektorzy pracy, poza zgłoszeniem sprzeciwów i uwag, wystali do organów wydających pozwolenia na budowę obiektu – **41 zawiadomień o niezapewnieniu projektów budowlanych przez rzeczoznawców do spraw bezpieczeństwa i higieny pracy**.

Do rzeczoznawców do spraw bhp, którzy wydali pozytywne opinie o projektach posiadających uchybienia w zakresie bhp, **skierowano 78 pism o złożenie wyjaśnień**. Nie odnotowano przypadków rażącego naruszenia przez rzeczoznawców przepisów bhp, uzasadniających skierowanie do Głównego Inspektora Pracy wniosku o odebranie uprawnień.

Inspektorzy PIP wystali również do właściwych organów **76 zawiadomień o stwierdzonym użytkowaniu obiektu bez wymaganego pozwolenia**.

W trakcie trwania kontroli inspektorzy pracy udzielili 12 191 porad, dotyczących problemów technicznych związanych z bezpieczeństwem i higieną pracy oraz 4 777 porad prawnych, w tym również dotyczących problematyki legalności zatrudnienia. Głównymi adresatami udzielanych porad, oprócz inwestorów, byli wykonawcy robót budowlanych oraz przyszli pracodawcy-użytkownicy obiektów.

Wyniki kontroli przekazywanych do użytkownika obiektów budowlanych wskazują na przypadki braku skutecznego nadzoru inwestorskiego oraz wykonawczego, który zapewniałby zgodność realizowanych obiektów z projektami budowlanymi, w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przyszłych pracowników. Z różnych powodów, np. braku ustalonego przeznaczenia obiektu (budowa pod wynajem) lub zmian dokonywanych w celu zmniejszenia kosztów inwestycji, pomijane są rozwiązania wynikające z przepisów bhp. Skutkuje to błędami (niezgodnościami) w fazie przekazywania obiektów do użytkowania, wymagającymi zgłaszania sprzeciwu przez inspektorów pracy.

Okręgowi inspektorzy pracy, współdziałając z państwowymi wojewódzkimi inspektorami sanitarnymi w sprawach udzielania zgody na odstępstwa od obowiązujących warunków technicznych w budownictwie oraz przepisów bhp, **wydali** (ze względów funkcjonalnych lub technologicznych) **679 pozytywnych opinii dotyczących zastosowania w pomieszczeniach stałej pracy oświetlenia wyłącznie elektrycznego**. Wydano również **1 285 pozytywnych opinii**, dotyczących **udzielenia zgody na usytuowanie pomieszczeń stałej pracy poniżej poziomu otaczającego terenu**.

Obecnie brak jest jasnych i jednoznacznych wymagań prawnych w zakresie odstępstw od przepisów dotyczących oświetlenia pomieszczeń pracy światłem dziennym, w szczególności światłem pośrednim, niespełniającym wymagań polskich norm. Jednocześnie obowiązujące przepisy nie uwzględ-

nają możliwości zastosowania różnorodnych rozwiązań technicznych, spełniających wymagania bhp dla pomieszczeń pracy. Główny Inspektor Pracy wystąpi w tej sprawie do właściwych ministrów.

18. Orzeczenia o dopuszczeniu statków żeglugi śródlądowej do eksploatacji

W 2008 r. inspektorzy pracy przeprowadzili kontrole **118 statków** w związku ze złożonymi wnioskami o wydanie orzeczenia dopuszczającego je do eksploatacji pod względem bezpieczeństwa i higieny pracy.

W wyniku kontroli dopuszczono do eksploatacji 107 statków (w tym 6 statków – po powtórnej kontroli). W odniesieniu do 11 statków wydano orzeczenia z postanowieniem niedopuszczenia do ich eksploatacji (stan na dzień 31 marca 2009 r.).

Najpoważniejsze nieprawidłowości, które uzasadniały wydanie negatywnych orzeczeń to:

- brak specjalistycznego wyposażenia wymaganego dla statków przewożących materiały niebezpieczne i dla zbiornikowców;
- brak bezpiecznych dojazdów do stanowisk obsługi zaworów regulacyjnych;
- brak dokumentacji potwierdzającej skuteczność ochrony przeciwporażeniowej.

19. Sprawdzanie poprawności informacji – składanych do ZUS przez płatników składek – zawierających dane do ustalenia składki na ubezpieczenie wypadkowe (ZUS IWA)

W 2008 r. inspektorzy pracy, podczas przeprowadzania **7 330 kontroli**, sprawdzili poprawność danych zawartych w *informacjach ZUS IWA* – składanych do ZUS przez pracodawców – płatników składek, zgłaszających do ubezpieczenia wypadkowego co najmniej 10 ubezpieczonych – w celu ustalenia wysokości składki na ubezpieczenie wypadkowe. W skontrolowanych zakładach zatrudnionych było łącznie ponad 954 tys. osób. Stwierdzono ogółem **402 przypadki nieprawidłowych danych** zawartych w *346 informacjach ZUS IWA*, o których – zgodnie z wymogiem *art. 35 ustawy z dn. 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych* – powiadomiono Zakład Ubezpieczeń Społecznych, podając równocześnie prawidłowe dane ustalone na podstawie dokumentów okazanych w trakcie kontroli.

Wyniki sprawdzania danych zawartych w *informacjach ZUS IWA* i niski odsetek skontrolowanych zakładów, w których stwierdzono nieprawidłowości

w omawianym zakresie wskazują, że **zdecydowana większość pracodawców – płatników składek rzetelnie podchodzi do obowiązku przekazywania danych, na podstawie których ustalana jest dla nich składka ubezpieczenia wypadkowego**. Popołnione w informacjach ZUS IWA błędy (dane zawyżone lub zaniżone) najczęściej wynikały z:

- braku lub niewłaściwie sporządzonych informacji statystycznych o warunkach pracy Z-10 (dot.

tylko zakładów objętych obowiązkiem sporządzania takiej informacji);

- braku lub nieaktualnych (niekompletnych) wyników pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy;
- nieznajomości zasad ustalania liczby zatrudnionych w warunkach przekroczenia wartości dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia.

Wyniki sprawdzania danych zawartych w informacjach ZUS IWA w latach 2006–2008

Dane sprawdzane w informacjach ZUS IWA	Liczba danych nieprawidłowych		
	2008	2007	2006
Liczba poszkodowanych w wypadkach przy pracy ogółem	133	120	158
Liczba poszkodowanych w wypadkach przy pracy śmiertelnych i ciężkich	9	17	19
Liczba zatrudnionych w warunkach zagrożenia	163	206	197
Rodzaj działalności wg PKD	28	18	75
Liczba ubezpieczonych zgłoszonych do ubezpieczenia wypadkowego	36	45	64
Dane identyfikacyjne i adresowe płatników składek	33	104	85
RAZEM	402	510	523

Odsetek skontrolowanych pracodawców – płatników składek, u których stwierdzono nieprawidłowe dane zawarte w informacjach ZUS IWA w latach 2006–2008

Dane sprawdzane w informacjach ZUS IWA	Odsetek skontrolowanych zakładów, w których stwierdzono nieprawidłowości		
	2008	2007	2006
Liczba poszkodowanych w wypadkach przy pracy ogółem	1,8	1,5	1,9
Liczba poszkodowanych w wypadkach przy pracy śmiertelnych i ciężkich	0,1	0,2	0,2
Liczba zatrudnionych w warunkach zagrożenia	2,2	2,7	2,4
Rodzaj działalności wg PKD	0,4	0,2	0,9
Liczba ubezpieczonych zgłoszonych do ubezpieczenia wypadkowego	0,5	0,6	0,7
Dane identyfikacyjne i adresowe płatników składek	0,5	1,3	1,1

W 20 przypadkach braku możliwości oceny stanu środowiska pracy, a zwłaszcza określenia faktycznej liczby osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia, inspektorzy PIP powiadamiali o tym pisemnie Państwową Inspekcję Sanitarną, wnosząc o przeprowadzenie badań środowiskowych.

Błędy w podawanej liczbie poszkodowanych w wypadkach przy pracy wynikały z reguły z:

- braku rejestru wypadków lub nieprowadzenia rejestru wypadków na bieżąco;
- nieujmowania w rejestrach – wypadków przy pracy, jakim ulegały osoby niebędące pracownikami w okresie ubezpieczenia wypadkowego.

Obowiązek składania do ZUS przez pracodawców (zgłaszających do ubezpieczenia wypadkowe-

go co najmniej 10 ubezpieczonych) *informacji ZUS IWA* w celu ustalenia składki na ubezpieczenie wypadkowe wszedł w życie w 2004 r. na mocy *ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych*. Zgodnie z art. 35 *ww. ustawy*, inspektorzy pracy zobowiązani zostali do powiadamiania ZUS o stwierdzonych w trakcie kontroli nieprawidłowościach oraz podawania danych prawidłowych. Sprawdzanie *informacji ZUS IWA* stało się rutynowym zadaniem każdego inspektora pracy w trakcie prowadzenia kontroli pracodawcy zobowiązanego do sporządzania takiej informacji. Dało to inspektorom PIP możliwość uświadamiania pracodawcom mechanizmu zróżnicowanej składki ubezpieczeniowej – uzależnionej od stanu warunków

pracy – a także przekonywania ich do ponoszenia dodatkowych nakładów na poprawę bezpieczeństwa i warunków pracy w przedsiębiorstwach.

Analiza dotychczasowych doświadczeń PIP w zakresie realizacji zadań wynikających z treści art. 35 wspomnianej ustawy, w szczególności pod kątem celu, jakim jest stymulowanie prewencyjnych zachowań pracodawców, skłania do rozważenia kwestii doprecyzowania roli inspektorów pracy w systemie ustalania zróżnicowanej składki na poziomie indywidualnych płatników składek, tak aby działania PIP miały jak największy wpływ na obniżenie liczby

wypadków i chorób zawodowych. Tymczasem zakres sprawdzania poprawności *informacji ZUS IWA* obejmuje, oprócz danych o poszkodowanych w wypadkach przy pracy i zatrudnionych w warunkach zagrożenia, także inne informacje (nie związane z zagrożeniami i ich skutkami), o których mowa w art. 31 ust. 6 ustawy (powołanym w art. 35 ustawy), tj. dane identyfikacyjne płatnika składek określone w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych, jego adres, rodzaj działalności wg PKD, liczbę osób zgłoszonych do ubezpieczenia społecznego.

Struktura stwierdzonych nieprawidłowości (zawyżanie danych lub ich zaniżanie)

Sprawdzone dane w <i>informacjach ZUS IWA</i>	Nieprawidłowe dane	
	zawyżone o liczbę osób	zaniżone o liczbę osób
Liczba poszkodowanych w wypadkach przy pracy ogółem	58	116
Liczba poszkodowanych w wypadkach przy pracy śmiertelnych i ciężkich	3	6
Liczba zatrudnionych w warunkach zagrożenia	1 614	1 458
Liczba ubezpieczonych zgłoszonych do ubezpieczenia wypadkowego	3 828	92

Inspektorzy pracy nie zawsze też otrzymują od jednostek terenowych ZUS informacje nt. efektów skierowanych powiadomień o stwierdzonych nieprawidłowościach. Brak jest bowiem regulacji prawnych zobowiązujących ZUS do takich informacji. Jednocześnie, z opinii kontrolowanych pracodawców wynika, że funkcjonujący w Polsce system różnicowania składki na ubezpieczenie wypadkowe nie motywuje ich w oczekiwanym stopniu do ponoszenia istotnych nakładów na bhp. Przyjęte w ustawie zasady ustalania kategorii ryzyka, w oparciu o wskaźniki częstości wypadków nie w pełni odzwierciedlają aktualne tendencje w zakresie wypadkowości, czego dowodem jest np. sytuacja w budownictwie (najwyższe wskaźniki wypadków śmiertelnych i ciężkich). Dotychczasowy brak możliwości obniżania płatnikowi składki może być praktycznie zrekompenzowany rozszerzeniem rozpiętości indywidualnego wskaźnika korygującego, w wyniku zmian wprowadzonych od 1 kwietnia 2009 r. do rozporządzenia MPiPS w sprawie zasad różnicowania „składki wypadkowej”.

Istotne znaczenie dla efektywności działań związanych z zapobieganiem wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym ma również wielkość środków budżetowych przeznaczonych na fundusz prewencji wypadkowej. Dlatego z satysfakcją należy odnotować wzrost środków na ten cel przewidziany w ustawie budżetowej na rok 2009.

W związku z potrzebą dalszego intensyfikowania w omawianym obszarze działań kontrolnych i doradczych, także w zakresie stosowania skutecznych bodźców ekonomicznych, należy uznać za uzasadnione wprowadzenie zmiany do *ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych*, polegającej na **nadaniu nowego brzmienia art. 35** ustawy poprzez ograniczenie zakresu czynności sprawdzających dokonywanych przez inspektora pracy w czasie kontroli u płatnika składek – do danych, o których mowa w art. 31 ust 3 ww. ustawy, czyli dotyczących poszkodowanych w wypadkach przy pracy oraz zatrudnionych w warunkach zagrożenia.

20. Wnioski do ZUS o podwyższenie składki na ubezpieczenie wypadkowe

Realizując postanowienie *art. 36 ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków i chorób zawodowych*, inspektorzy pracy skierowali do ZUS **87 wniosków o podwyższenie składki** na ubezpieczenie wypadkowe o 100% na najbliższy rok składkowy. Wnioski te wynikały z rażącego naruszenia przepisów o bezpieczeństwie i higienie pracy i najczęściej dotyczyły firm budowlanych (niezabezpieczanie stanowisk pracy na wysokości, a także stosowanie niebezpiecznych maszyn i urządzeń). Z informacji przekazanych przez ZUS wynika, że **we wszystkich 87 sprawach wydano decyzję o podwyższeniu płatnikowi składki**, przy czym w 12 przypadkach pracodaw-